



www.litusgo.eu

LitusGo El Kitabı
Modül 15
**Arkeolojik Alanlar, Tarihi
Yerler, Kültürel Miras**



Editör: Isotech Ltd, Çevresel Araştırma ve Danışmanlık

www.isotech.com.cy

LitusGo, Leonardo da Vinci Programı, Yenilik Geliştirme için Çok Taraflı Proje, 2009 tarafından Avrupa Komisyonu'nun desteği ile finanse edilmektedir.

Bu eğitim kılavuzu sadece yazarın görüşlerini yansıtır, ve Komisyon burada yer alan bilgilerin herhangi bir şekilde kullanımından sorumlu tutulamaz.

ISBN set 978-9963-720-65-1

ISBN 978-9963-720-81-1

LitusGo Eğitim Kılavuzu'na Giriş

LitusGo El Kitabı, LitusGo portalı, www.litusgo.eu nun' içerisinde yer alan LitusGo eğitim paketinin bir parçasıdır. LitusGo, Entegre Kıyı Alanları Yönetimi ve iklim değişikliklerinin etkilerine tepki konularında, yerel otoritelerin ve paydaşların eğitimlerini ve kapasite gelişimini hedeflemektedir.

Bu Kılavuz 20 özerk, müstakil ve birbiriyle ilişkili modülden oluşmaktadır. Modüller, Yunanca, İngilizce, Türkçe ve Malta dillerinde mevcuttur ve üç farklı şekilde kullanılabilir: LitusGo portalındaki özel wiki uygulaması, dvd ve basılı versiyonu. Bu basılı versiyon, her modül için bir kitapçık olmak üzere, LitusGo Kılavuzu'nun 20 müstakil kitapçığından oluşmaktadır ve kolektif kutu içerisinde bulunmaktadır.

LitusGo Eğitim Kılavuzu Modülleri'nin Listesi

- Modül 1: Avrupa Yasal Çerçevesi
- Modül 2: Paydaş / halk katılımı
- Modül 3: Sürdürülebilir turizm-taşıma kapasitesi
- Modül 4: Su kaynakları yönetimi
- Modül 5: Balıkçılık / balık çiftçiliği
- Modül 6: Deniz suyu kalitesi
- Modül 7: Ekosistemlerin yönetimi (kara ve kıyı ekosistemleri)
- Modül 8: Atık yönetimi / geri dönüşüm / kompost
- Modül 9: Hava Kirliliği
- Modül 10: Arsa kullanımı / kenstel planlama / kıyı aşırı gelişimi
- Modül 11: Peyzaj ve Marina Görünüm Yönetimi
- Modül 12: Kıyı erozyonu kontrolü
- Modül 13: Toplumsal rahatsızlık konuları 1: ses kirliliği
- Modül 14: Toplumsal rahatsızlık konuları 2: ışık and termal kirlilik, kokular
- Modül 15: Arkeolojik alanlar / tarihi yerler / kültürel miras
- Modül 16: Olağanüstü hal yönetimi: sel riskleri, kıyısal seller and fırtına dalgaları
- Modül 17: Kuraklık
- Modül 18: Çölleşme
- Modül 19: Enerji kullanımı, tüketimi and yönetimi
- Modül 20: Yeşil Binalar

Krediler

LitusGo Eğitim Kılavuzu, LitusGo Eğitim Kılavuzu çalışma grubu tarafından geliştirilmiştir: 1, 2, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19 modülleri lehdar / koordinatörleri ISOTECH Ltd'in bilimsel ekibi tarafından hazırlanmıştır. Ana yazarlar: Michael I. Loizides, Kimya / Çevre Mühendisi and Xenia I. Loizidou, Kıyı / İnşaat Mühendisi. Constantinos Georgiades (BKAY'nde MSc) tüm genel düzenlemeden sorumludur. Eğitim Kılavuzunun basılı kopyası Anastasia Georgiou tarafından tasarlanmıştır.

Modül 3, 4, 5, 10, 11, 15, 20 Elliniki ETAIRIA'nın Sürdürülebilir Ege Programı bilimsel ekibi tarafından hazırlanmıştır - Çevre ve Kültür Derneği. Büyük yazarlar: Gürcistan Kikou, Coğrafyacı, MSC Çevre (Sürdürülebilir Ege Programı Yöneticisi), Alexandros Moutaftsis, Ekonomist, Msc Çevre, Leonidas Economakis, Siyasal Bilimler, MA Uluslararası Kalkınma.

Kıyı ve Denizcilik Birliği (EUCC) adına Dr Alan Pickaver, eğitim materyallerinin kalite kontrolünden sorumludur.

LitusGo ortaklıkları:

Kordinatör/ Lehdar:

ISOTECH Ltd Çevre Araştırma ve Danışmanlık
www.isotech.com.cy

Kıbrıs:

Baf Belediyesi www.pafos.org.cy

AKTI Proje ve Araştırma Merkezi, www.akti.org.cy

Yunanistan:

ELLINIKI ETAIRIA - Çevre ve Kültürel Miras Derneği

www.ellet.gr / Sürdürülebilir Ege Programı, www.egaio.gr

ONISIS web gelişimi www.onisis.gr

Malta:

Kirkop Belediyesi www.kirkop.gov.mt

Hollanda:

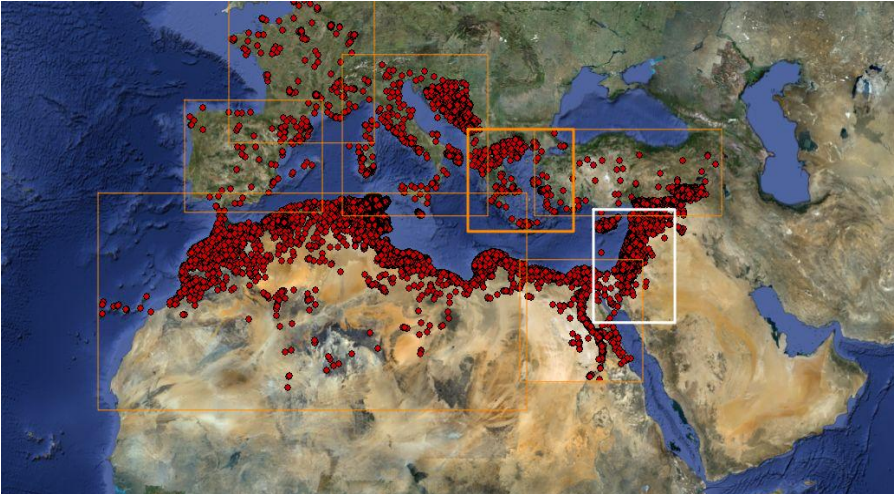
EUCC – Kıyı ve Denizcilik Birliği www.eucc.net

Modül 15

Arkeolojik Alanlar, Tarihi Yerler, Kültürel Miras

1| Teorik Altyapı

Tarih, Akdeniz'i çevreleyen ülkelere çok cömert davranmıştır. Bu yarı kapalı alan etrafında gelişen çok sayıda farklı, ama bir o kadar da önemli, medeniyetler vardır; dinler ortaya çıkmış ve yok olmuş, bilimler evrim geçirmiş; ticaret ve savaş kültürel ve linguistik değişimler getirmiştir. Ve tüm bunlar Akdeniz'i 'kültürel bir pota'ya dönüştürmüştür (Dabdoub Nasser, 2008:65). Minos uygarlığı, Fenikeliler, Mısırlılar, İsraililer, Yunanlılar, Romalılar, Bizanslılar, Osmanlılar, Araplar, Cenevizliler, Venedikliler, antik tapınaklar, camiler, kaleler, kiliseler ve hala günümüzde görülen günlük yapılar (bugün daha iyi ya da kötü durumda olan) ile hepsi de Akdeniz boyunca izlerini bırakmışlardır.



Resim 1. Medarchnet, Akdeniz Mirası [8].

Akdeniz eşsiz ve bir kez yıkıldı mı yenilenemeyecek miras alanlarıyla yaygın olmasına rağmen, çevresinde yaşayan yerel halk yüzyıllar boyunca onları göz ardı etmiş, yapı malzemesi olarak kullanmış, hatta hayvanları için ağıl olarak bile kullanmışlardır (De la Torre and Mac Lean, 1997).



Resim 1. Antik Kartaca, Mare Nostrum Projesi [9].

Ancak 19. Yüzyılın başlarından itibaren durum değişmeye başladı: Miras alanları, en başta arkeologların, romantik gezginlerin ve maceracıların, daha sonra da turistlerin dikkatini çekti. Bugün Akdeniz miras alanları her yıl milyonlarca turistin ziyaret ettiği önemli yerlerden oldu. Ziyaretçilerin artan ilgisi ile birlikte, alanların gördüğü zarar da ilerideki bölümlerde analiz edilecek olan birçok farklı nedenlerden dolayı eşit şekilde artmaktadır.

2| Hedefler

Akdeniz miras alanlarının önemi günümüzde yaygın olarak kabul edilmiştir ve artık yapı malzemesi ya da hayvanlar için ağıl olarak kullanılmaları da tahribatları farklı şekillerde devam etmektedir. Akdeniz miras alanlarının korunması hayati önem taşımaktadır. LitusGo projesi miras alanlarının korunması ile ilgili bilgi ve eğitim boşluğunu doldurmak için çaba sarf etmekte, ve yerel karar vericiler ve yerel paydaşların, onların olan bu hazineleri nasıl yönetecekleri hakkında pratik ve uygulanabilir çözümler sağlamaktadır.

3| Sorun

Akdeniz miras alanları, farklı insan grupları için farklı değerleri temsil eder. Alimler için, çalışma konularını, uluslar ve memleketler için etnik veya yerel kimliklerini temsil eder. Din adamları için dini değere sahiptirler, sanatçılar içinse estetik demektirler. Geçimini bu alanlardan sağlayanlar için ekonomik değeri de vardır (De la Torre, 1997). Yukarıda belirtilenlere rağmen- ve bazen onlar yüzünden- Akdeniz miras alanları yavaş yavaş yıkımlarına neden olan ciddi problemlerle karşı karşıyadır. Bu problemler:

- a) Plansız ve kontrolsüz gelişim
- b) Çevresel değişimler
- c) Aşırı ve yönetilemeyen ziyaretçiler
- d) Uygun olmayan 'koruma' müdahaleleri

Plansız ve kontrolsüz gelişim:

Eski nüfusun yerleşim için kullandığı yerler ki bizim bugün miras bölgelerini bulduğumuz yerlerdir, doğa ve ya coğrafya tarafından donatılmış olmasına dikkat edilerek seçilmiş yerlerdir. Miras bölgelerinin varlığının bu gibi bölgelerde yer almasının önemi de hesaba katıldığında, ileride iş girişimleri veya hizmet altyapılarına ev sahipliği yapacak olan arazi için talepler bazen yerli halkı zorlayacak kadar çok yoğun olmaktadır. Bazen bu yeni altyapılar, miras alanını çevreleyen ortamı değiştirir ve etkileri ilerideki zamanlarda görülen bu değişimlerin miras alanları üzerinde yıkıcı etkileri olur.

Çevresel Değişimler:

Çevresel değişiklikler ve hava sıcaklığındaki yükselme miras alanlarında ek sorunlara neden olabilir. Bu alanlar yüzyıllar boyunca kendi çevrelerinde hayatta kalmayı başarmışlardır. Ve etraflarındaki herhangi bir çevresel değişiklik bu alanları doğrudan etkilemektedir. Doğal felaketler (aynı zamanda insan yapımı olanlar) da bu alanları tehdit etmektedir.

Aşırı ve yönetilemeyen ziyaretçiler:

Her yıl daha fazla insan Akdeniz bölgelerini ziyaret etmekte ve kültür turizmi ile elde edilen gelir artmaktadır. Ne var ki aynı zamanda bu alanların korunması ve yönetimi için tahsis edilen mali kaynaklar aynı trendi takip etmemektedir. Çünkü genellikle olduğu gibi giriş makbuzlarından gelen gelir miras kurumlarının veya ulusal hazinelerin genel hesaplarında bulunur. Buna ek olarak, aşırı ziyaretçi trafiği ve bu alanların taşıma kapasitesini görmezden gelen sosyal etkinliklerin 'alan üzerinde büyük etkisi vardır ve yönetimin endişe kaynağıdır' (Domas 1997, in De La Torre,1997). Bunun tersine, çok

düşük ziyaretçi sayısı da bir sorundur, 'genellikle düşük ya da hiç ziyaretçi sayıları, alanları 'görünmez alanlar' konumuna çeker' (Doumas, 1997; Orbaşlı 2002; Lekakis, 2005'den alıntı). Böylece 'daha popüler' alanların erişiminin bulunduğu finansmandan uzak olur ve korunmalarından ödün vermek durumunda kalırlar.

Tourist-season visitor traffic. Thousands of visitors walk daily through the ruins under the metal roof in the heavy tourist season (April through November). Temporary walkways created to prevent damage to the monuments hamper both circulation of visitors and the guiding of large groups.



Resim 2. Akdeniz Bölgesi'nde Arkeolojik Alan Koruması (Doumas, 1997; in De la Torre, 1997).

Uygun olmayan koruma müdahaleleri:

Miras alanlarının korunması için ayrılan fon, genellikle o alanları ziyaret eden yıllık turist sayısına bağlı olduğu için, turistlere daha 'cazip' hale getirmek için arkeolog ve kültürel makamlarının mimari unsurları yeniden yapılandırma girişimleri nadir değildir. Bu tür müdahaleler turistlerin ve ya arkeologların ihtiyaçlarını kolaylıkla karşılayabilir, ancak miras alanlarının kendi ihtiyaçlarını karşılamaz ve korunmaları için ek bir tehdit oluşturur.

4| Sorunla nasıl baş etmeli?

Avrupa-Akdeniz kültürel mirası 2007-2013'ün (2007) geliştirilmesi için oluşturulan stratejiye göre, kültürel miras-çevre mirası gibi 'kamu zenginliği'ni tayin eder. Bu yüzden, herhangi bir yönetim planının öncelikli hedefi bölgenin kültürel önemini korumasıdır, turistlerin, arkeologların ya da müteahhitlerin ihtiyaçlarını karşılamak değildir (Sullivan, 1997; in De la Torre, 1997). Bunun gerçekleşmesi için, bölge yönetim planının bazı yönleri dikkate alınmalıdır ve yerel yönetimler bu çabada önemli bir rol oynayabilirler:

- a)çeşitli çıkar grupları arasında daha iyi işbirliği ve iletişim,
- b)bölge yöneticileri, rehberleri ve korumacıları için güncellenmiş uzman eğitimleri ve
- c)Yerliler arasında farkındalığın artırılması

a)Çeşitli çıkar grupları arasında daha iyi işbirliği ve iletişim:

Yerel yönetimler, paydaş katılımını ve gelişimini teşvik etmelidir. Herhangi bir miras alanının korunması ile ilgili herhangi bir plan, tüm paydaşlar ve 'anahtar oyuncular' planın danışma ve oluşturma aşamalarına davet edilmedikçe başarısız olmaya mahkumdur. Susan Sullivan (1997:18, De la Torre, 1997)'e göre anahtar oyuncular, 'bölgenin onlar için değeri olan, bu konuda önemli bilgilere sahip ve yönetimi etkileyebilecek olanlar'dır. Alan yöneticilerinin, arkeologların, mimarların, ulusal ve yerel yetkililerin, tur organizatörlerinin ve hepsinin üzerinde yerel toplulukların sadece olumlu rolleri olabilir,bu yüzden asla ihmal edilmemelidirler; yoksa potansiyel olarak ters etkileri olabilir.

b) Güncellenmiş uzman eğitimleri:

Miras alanlarının daha iyi sunulması ve halka anlatılması ile ilgili ihtiyaç farkındalığı giderek artıyor. Ne yazık ki miras alanları kamuya sunumlarına bakıldığında çok fazla gelişmemiş, aslında 'ziyaretçi yükümlülüğü olarak görülen ve kabul edilen' yerler olmalıdır (De La Torre, 1997). Bu şekilde, ziyaretçiler sadece 'şaşkın turistler' olmak yerine miras alanlarının korunması ve araştırmalarının avukatı olacaklar. Bu nedenle gerekli olan: detaylı ve okuyucu dostu, iyi bilgilendirilmiş kılavuzlar, turistlerin kırılğan bölgelere gitmelerini önleyecek açıklayıcı panolar ve modern teknolojinin kullanımı ile hazırlanmış görsel metotlar. Çeşitli bilim adamlarının çalışmalarında da belirttikleri gibi miras alanlarının 3-D belgelerinin popülaritesi giderek artıyor (Gruen ve arkadaşları, 2003, Remondino ve Rizzi, 2009). İnternet, bizim miras alanlarımızda fazla uygulanmayan önemli bir araçtır. Yerel fırsatların akademik enstitü programları ile paralel olarak birleştirilmesi iyi bir fikir olabilir (Nardi, 2010). Böylece yerel halka kendi bölgelerindeki miras alanlarıyla ilgili restorasyon ve koruma, belgeleme, kataloglama ve sunum ile ilgili uzman eğitimleri almaları için şans verilmiş olur.



Resim 2. Miras alanları - koruma, restorasyon, eğitim ve görsel nedenler için-modelleme tekniği ile dijital imaj kullanılarak yeniden yaratıldı (Kaynak: Remondino ve Rizzi, 2009)

c) Kabiliyet geliştirme ve farkındalığın artırılması:

Yerel yönetimler;

- Yerel uzmanlık ve yeteneklerin geliştirilmesi için kabiliyet geliştirme ve eğitim programları düzenleyebilir; böylece yerel karar vericiler ve paydaşlar miras alanlarının daha iyi yönetebilmesi için gerekli olan araç ve tekniklerin farkında olurlar.
- Miras alanlarının korunmasına yerel toplulukların da yardımcı olmasını isteniyorsa, toplumda bu alanların önemi ili ilgili farkındalığın artırılması çok önemlidir. Ancak bu şekilde yerel ya da bölgesel topluluklar bu alanları 'kendi' alanları olarak benimseyecekler. Okullar, üniversiteler, meslek eğitim okulları bu konuda önemli iş ortaklarıdır.

Bibliyografi / önemli bilgi kaynakları

1. **Dabdoub Nasser, C. (2008).** "Mediterranean Heritage, an opportunity for dialogue." Europa Nostra n° 1, 2008.
2. **European Commission (2007).** Strategy for the development of Euro-Mediterranean cultural heritage: Priorities from Mediterranean countries (2007-2013). Brussels, 2007.
3. **Gruen, A. Remondino, F. Zhang, L. (2003).** "3D modeling and visualization of large cultural heritage sites at very high resolution: The Bamiyan Valley and its standing Budhas". International Archives of Photogrammetry, Remote Sensing, and Spatial Information, Vol. XXXIV-5/W12, pp. 173-175

4. **Lekakis, S. (2005).** Managing Archaeological Sites in the Aegean Sea; the context and a critique on recent management trends in sites around the Mediterranean Sea. Master's Thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Ma in Managing Archaeological Sites of the University of London, Institute of Archaeology.
5. **Nardi, R. (2010).** "Conservation in Archaeology: Case Studies in the Mediterranean Region." In "Heritage, Conservation, and Archaeology", on line magazine of The Archaeological Institute of America, Boston, 2010.
6. **Remondino, F and Rizzi, A. (2009).** "Reality-based 3D documentation of World Heritage Sites: Methodologies, Problems and Examples." 22nd CIPA Symposium, October 11-15, 2009, Kyoto, Japan.
7. **De la Torre, M. [Ed.] (1997).** *The Conservation of Archaeological Sites in the Mediterranean Region.* An International Conference organized by the Getty Conservation Institute and the J. Paul Getty Museum, 6-12 May1995. Los Angeles

İnternet kaynakları:

8. <http://medarchnet.calit2.net/index.html>
9. <http://www.eh4-marenostrum.net/index.php>



www.litusgo.eu

2012

ISBN set 978-9963-720-65-1

ISBN 978-9963-720-81-1